

Asia: VN/2382/2024

Lausuntopyyntö yliopistojen rahoitusmallin uudistamista koskevista asetusluonnoksista

Valtioneuvoston asetus yliopistoista annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta

1. Asetusluonnoksen 5 §:ssä esitetään, että yliopistolain 49 §:n 3 momentissa tarkoitettu perusrahoituksesta 81 prosenttia määräytyisi toiminnan laajuuden, laadun ja vaikuttavuuden perusteella ja 19 prosenttia muiden koulutus- ja tiedepolitiikan tavoitteiden perusteella (strategiaperusteinen rahoitus ja valtakunnalliset tehtävät). Koulutuksen perusteella määräytyväksi rahoitusosuudeksi esitetään 44 % (nykyisin 42 %) ja tutkimus- ja tiedepolitiikan tavoitteiden perusteella määräytyväksi rahoitusosuudeksi 37 % (nykyisin 34 %).

Pidättekö esitettyä rahoitusperusteiden keskinäistä painoarvoa tarkoituksenmukaisena?

Kyllä

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 1:

-

2. Koulutuksen rahoitusosuuteen (6 §) esitetään lisättäväksi rahoitusosuus, joka perustuu uusiin opiskelijoihin, jotka eivät ole aikaisemmin suorittaneet Suomen koulutusjärjestelmän mukaista korkeakoulututkintoa tai vastaanottaneet korkeakoulututkintoon johtavaa opiskelupaikkaa.

Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?

Kyllä

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 2:

EK pitää suomalaisten osaamis- ja koulutustason nostamista äärimmäisen tärkeänä. Osaavan työvoiman saatavuus on suhdannetilanteesta riippuen merkittävimpiä kasvun esteitä suomalaisille yrityksille. Aivan liian moni suomalainen nuori joutuu odottamaan korkeakoulutukseen pääsyä aivan liian kauan. Korkeakoulututkinnon suorittaneiden suomalaisten määrän kasvattamiseksi on tärkeää, että nykyistä selvästi suurempi osuus aloituspaikoista kohdentuu ilman tutkintoa tai opiskeluoikeutta oleville. Uuden rahoitusosuuden ohella EK pitää tärkeänä, että korkeakoulujen on

aidosti mahdollista suosia ensikertalaisia opiskelijavalinnoissa tarvittaessa myös tarkentamalla lainsäädäntöä muilta osin.

3. Strategiaperusteisen rahoituksen (7 §) määräytymisperusteita esitetään muutettavaksi siten, että siitä poistettaisiin valtioneuvoston korkeakoulu- ja tiedepoliittisia tavoitteita tukeva osuus (ns. ohjelmarahoitus). Jatkossa strategiarahoitus perustuisi korkeakoulun strategiaa ja uudistumista tukevaan osuuteen. Strategiaperusteisen rahoituksen osuus olisi jatkossa 10 prosenttia koko perusrahoituksesta (nykyisin 15 prosenttia).

Strategiarahoitukseen kuuluvasta valtakunnallisesta ohjelmarahoituksesta luopumista vastaava 5 prosentin osuus siirrettäisiin muiden koulutus- ja tiedepoliittisten tavoitteiden perusteella määräytyvästä rahoitusosuudesta toiminnan laadun, vaikuttavuuden ja laajuuden perusteella määräytyvään rahoitusosuuteen.

Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?

Kyllä

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 3:

-

4. Muuta lausuttavaa valtioneuvoston asetusluonnokseen

-

Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus yliopistojen perusrahoituksen laskentakriteereistä

5. OKM asetuksen 1 §:ssä ja liitteessä esitetään koulutuksen rahoitusosuuden laskentakriteereiksi ja niiden painoarvoiksi seuraavia:

1. Yliopistossa aloittaneiden uusien ensikertaisten opiskelijoiden lukumäärä 3 %
2. Yliopistossa suoritettujen ylempien korkeakoulututkintojen lukumäärä 19 %
3. Yliopistossa suoritettujen alempien korkeakoulututkintojen lukumäärä 11 %
4. Avoimessa yliopisto-opetuksessa, erillisinä opintoina ja erikoistumiskoulutuksessa suoritettujen opintopisteiden yhteismäärä 3 %
5. Korkeakoulujen yhteistyösopimusten perusteella suoritettujen opintopisteiden yhteismäärä 1 %
6. Valtakunnallisen opiskelijapalautekyselyn vastauspisteiden yhteismäärä 3 %
7. Yliopistossa ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden työllisten määrä Suomessa vuosi valmistumisen jälkeen 2 %
8. Valtakunnallisen uraseurantakyselyn vastauspisteiden yhteismäärä 2 %

Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?

-

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 5:

6. Uusien ensikertaisten opiskelijoiden lukumäärää koskevan uuden laskentakriteerin painoarvo olisi 3 %.

Tämä toteutettaisiin siirtona strategiarahoituksesta (2 % -yksikköä) sekä avoimessa yliopisto-opetuksessa, erillisinä opintoina ja erikoistumiskoulutuksessa suoritettuja opintopisteitä koskevasta rahoitustekijästä (1 % -yksikkö), jonka painoarvo olisi esityksen mukaan 3 % (nykyisin 4 %).

Uusien esikertaisten opiskelijoiden lukumäärää koskevan laskenta suoritettaisiin viimeisen käytettävissä olevan vuoden (kesäkuun tilanne) toteutuman perusteella.

Pidättekö ehdotusta uudesta rahoitustekijästä tarkoituksenmukaisena?

Kyllä

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 6:

EK kannattaa esitettyä uutta rahoituskriteeriä uusista ensikertalaisista opiskelijoista. Rahoituskriteerin painoarvoksi esitetty 3 prosenttia on EK:n näkemyksen mukaan maltillinen, kun huomioidaan tavoite koulutustason nostamisesta ja tämänhetkinen korkeakoulutettujen osuus nuorista ikäluokista. Merkittävämpi painoarvo (esimerkiksi 5 prosenttia) ja lisäkeinojen tarjoaminen korkeakouluille ensikertalaisten suosimiseen valinnoissa todennäköisesti nopeuttaisivat koulutustason nostamista.

7. Yliopistoissa kalenterivuonna suoritettujen alempien ja ylempien korkeakoulututkintojen lukumäärä - rahoitustekijöiden painoarvojen esitetään pysyvän ennallaan. Rahoitustekijän laskentaan esitetään tarkennuksia

- **Alempien ja ylempien korkeakoulututkintojen lukumäärää painotettaessa tutkinnon suorittamisaikaa ja toisen saman tasoisen tutkinnon suorittamista koskeviin kertoiimiin esitetään muutoksia. Momentin mukaan tutkintojen lukumäärää laskettaessa yliopistolain 40 §:ssä tarkoitettussa tavoitteellisessa suorittamisajassa suoritettujen tutkintojen lukumäärää painotettaisiin kertoimella 1,8 (nykyisin 1,5).**
- **Jos ylempien korkeakoulututkinnon suorittanut on aiemmin suorittanut suomalaisessa korkeakoulussa ylempien korkeakoulututkinnon tai ylempien ammattikorkeakoulututkinnon taikka jos alemman korkeakoulututkinnon suorittanut on aiemmin suorittanut suomalaisessa korkeakoulussa alemman korkeakoulututkinnon tai ammattikorkeakoulututkinnon, toista tutkintoa painotettaisiin lisäksi kertoimella 0,5 (nykyisin 0,7). Muut laskennan kertoimet pysyisivät ennallaan.**
- **Teknisenä muutoksena kerroinluokan 1 tutkintoja ei enää jatkossa listattaisi asetuksen liitteessä vaan ryhmään C (kerroin 1) sisältyisivät kaikki sellaiset tutkinnot, jotka eivät sisälly A (kerroin 3) tai B (kerroin 1,75). Muutos ei vaikuttaisi korkeakoulujen välisiin rahoitussuhteisiin, mutta sillä vältettäisiin tarpeeton asetusmuutos sopimuskauden aikana, mikäli käyttöön otetaan uusi tutkintonimike, joka ei sijoitu ryhmiin A tai B.**

Pidättekö ehdotusta tavoiteaikakertoimen nostamisesta (1,8) tarkoituksenmukaisena?

Kyllä

Pidättekö ehdotusta toisen saman tasoisen tutkinnon kertoimen laskemisesta (0,5) tarkoituksenmukaisena?

Kyllä

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 7:

EK kannattaa sekä tavoiteaikakertoimen nostamista, että toisen samantasoisien tutkinnon kertoimen laskemista. Opintoaikojen nopeuttaminen on tärkeää kestävyysvajeenkin kannalta. Korkeakouluilla on toki rajalliset mahdollisuudet vaikuttaa opiskelijoiden tekemiin valintoihin, mutta kaikilla korkeakouluilla on kuitenkin samat mahdollisuudet. Vipusen tilastojen perusteella tavoiteajassa valmistuneiden osuudessa on merkittäviä eroja korkeakoulujen välillä myös alakohtaisesti tarkasteltuna. Tämä viittaisi siihen, että myös korkeakoulujen on mahdollista tehdä toimenpiteitä, jotka tukevat tavoiteajassa valmistumista.

Toisen samantasoisien tutkinnon alempi kerroin ohjaa osaltaan koulutustason nostamiseen, ja on siksi tärkeä täydentävä muutos uudelle rahoituskriteerille ensikertalaista opiskelijoista. Samantasoisien tutkinnon aiemmin suorittaneille voi myös olettaa olevan jotain uuteen tutkintoon hyväksi luettavia opintoja, tai vähintäänkin tutkinnon suorittamisen myötä todistetut opiskeluvalmiudet.

8. Rahoituslaskennassa avoimen opintopisteistä huomioitaisiin vain ne, joiden tekijällä suomalainen henkilötunnus.

Rajaus edellyttää tiedonkeruumuutoksia ja se tulisi voimaan v. 2024 suoritetuista opintopisteistä alkaen.

Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?

Kyllä

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 8:

Avoimen tarjonnan kehittäminen kansainvälisesti houkuttelevaksi on korkeakouluille erinomainen keino houkuttaa kansainvälisiä opiskelijoita ja kerätä lisätuloja opintomaksuilla. Tämän tulee ehdottomasti olla jatkossakin mahdollista. Erillistä kannustinta ulkomaalaisten suorittamille avoimen opinnoille ei kuitenkaan EK:n näkemyksen mukaan tarvitse rahoitusmallissa olla.

9. OKM asetuksen 2 §:ssä ja sen liitteessä esitetään tutkimuksen rahoitusosuuden laskentakriteerien tekijöiksi ja painoarvoiksi:

- 1. Julkaisujen lukumäärä 14 %**
- 2. Yliopistossa suoritettujen tohtorin tutkintojen lukumäärä 9 %**
- 3. Kansainvälinen kilpailtu tutkimusrahoitus 7 %**
- 4. Kotimainen ja kansainvälinen yrityksiltä saatu tutkimusrahoitus ja muu kotimainen tutkimusrahoitus 7**

%

Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?

-

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 9:

-

10. Tohtorin tutkintojen lukumäärää koskevan laskentakriteerin painoarvoa nostettaisiin 9 %:iin (nykyisin 8 %). Voimassa olevan asetuksen tohtorin tutkintoja koskevasta rahoitusrajasta luovuttaisiin.

Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?

-

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 10:

-

11. Kansainvälistä kilpailtua tutkimusrahoitusta koskevan laskentakriteerin painoarvoa nostettaisiin 7 %:iin (nykyisin 6 %) ja kotimaista ja kansainvälistä yrityksiltä saatua tutkimusrahoitusta ja muuta kotimaista tutkimusrahoitusta (Suomen Akatemia, Business Finland) koskevan kriteerin painoarvoa samoin 7 %:iin (nykyisin 6 %).

Kotimaisilta ja kansainvälisiltä yrityksiltä saatua tutkimusrahoitusta painotettaisiin laskennassa kertoimella 1,2.

Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?

-

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 11:

Suomella on erittäin kunnianhimoinen tavoite nostaa T&K -menot 4 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen. T&K -menoista 1/3 osa on julkista rahoitusta ja 2/3 yksityistä. Jotta tavoitteeseen päästäisiin, tulisi varsinkin uusien julkisten T&K- panostusten olla sellaisia, jotka johtavat myös yksityisten investointien kasvuun. Valmistelun aikana esitettiin mallia, jossa kansainvälinen kilpailtu tutkimusrahoitus ja yritysrahoitus olisivat muodostaneet yhden indikaattorin ja kotimainen tutkimusrahoitus toisen. Tämä olisi nostanut yritysrahoituksen painoarvoa suhteessa kotimaiseen tutkimusrahoitukseen merkittävästi, ja olisi siten tukenut myös kansallista T&K -tavoitetta huomattavasti esitystä paremmin. Valitettavasti esitys ei kuitenkaan saanut työryhmässä riittävästi kannatusta. Mikäli ehdotetusta jaosta kansainväliseen kilpailtuun tutkimusrahoitukseen sekä kotimaiseen tutkimusrahoitukseen ja yritysrahoitukseen halutaan pitää kiinni, niin EK:n näkemyksen mukaan kotimaisilta ja kansainvälisiltä yrityksiltä saatua tutkimusrahoitusta tulisi painottaa laskennassa esitettyä merkittävästi suuremmalla kertoimella (esimerkiksi esitetyn 1,2 sijaan 3).

12. Korkeakoulujen vuosien 2025 ja 2026 rahoituksen laskentaan esitetään sisällytettäväksi muutosrajoitin.

Korkeakoulun rahoitus, joka ei sisällä strategiaperusteista rahoitusosuutta eikä yliopistojen valtakunnallisten tehtävien rahoitusta, voisi vähentyä yhteensä enintään 3 prosenttia verrattuna edellisen vuoden rahoituksen tasoon, joka on suhteutettu rahoitusvuonna käytettävissä olevaan laskennalliseen rahoitukseen. Rajauksen laskennasta aiheutuva mahdollinen alijäämä jaettaisiin korkeakoulusektoreittain korkeakoulujen kesken niiden rahoituksen suhteessa. Vastaava rajoitin oli voimassa vuosina 2021-2022.

Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?

-

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 12:

-

Muuta lausuttavaa ehdotuksesta

13. Arvionne ehdotuskokonaisuuden vaikutuksista korkeakouluille, korkeakoulujärjestelmälle ja yhteiskunnalle

Ehdotuksen valmistelussa yhtenä kantavana ajatuksena oli tehdä vain välttämättömät uudistukset. Suomen tulevan hyvinvoinnin kannalta on tärkeää saada aikaan osaamiseen perustuvaa kasvua, ja korkeakouluilla on tämän mahdollistajana merkittävä yhteiskunnallinen tehtävä. Hallitusohjelman tavoitteet tutkimus- ja kehitysmenojen kasvattamisesta ja suomalaisten osaamis- ja koulutustason nostamisesta ovat tärkeitä ja vastaavat yritysten näkökulmasta kriittisiin tarpeisiin. Esitetystä rahoitusmallista muutokset ovat lopulta melko maltillisia. Puhtaasti elinkeinoelämän ja yhteiskunnan tarpeisiin peilaten varsinkin koulutustason nostaminen ja korkeakoulujen ja yritysten välisen yhteistyön vahvistaminen jäivät valitettavasti ehdotuskokonaisuudessa vaatimattomaksi.

14. Mahdolliset muut huomiot ehdotuskokonaisuudesta tai asetusluonnoksista.

-

Muuta lausuttavaa työryhmän ehdotuksista

15. Työryhmä teki myös ehdotuksia, joita ei säädetä asetuksilla. Näitä olivat mm.:

- **Yliopisto- ja ammattikorkeakoululait mahdollistavat sen, että OKM voi myöntää korkeakouluille myös tuloksellisuusrahoitusta korkeakoulun tuloksellisen toiminnan perusteella. Työryhmä ehdotti, että laskennallisen rahoitusmallin ulkopuolella otettaisiin käyttöön korkeakoulujen kesken kohdennettava erillinen kannustepalkkio vaikeammin mitattavien toimien kohdalle (esimerkiksi työ- ja opiskeluhuvinvointi, johtaminen, sidosryhmäyhteistyö). Kannustepalkkiota ei välttämättä kohdennettaisi joka vuosi. Tarkasteltavat teemat voisivat myös vaihdella vuosittain.**
- **Työryhmä katsoi, että tarvitaan syvällisempää tarkastelua isoista järjestelmätason muutostarpeista, sitä tukevista rahoitus- ja ohjauskäytänteisistä sekä tarvetta uudistamisen tutkimukselliseen tukeen. Tutkimus- ja arviointitietoa hyödyntävä valmistelu tulisi käynnistää mahdollisimman pian.**

Mahdolliset huomiot työryhmän esittämistä muista ehdotuksista:

EK pitää ehdotusta erillisestä kannustepalkkiosta tai laatupalkinnosta kannatettavana. EK allekirjoittaa tarpeen syvälliseen tarkasteluun korkeakoulujärjestelmän muutostarpeista ja osallistuu mielellään tähän työhön, joka on syytä saada nopeasti käyntiin.

Heinonen Ulla
Elinkeinoelämän keskusliitto EK

Vieltojärvi Mikko
Elinkeinoelämän keskusliitto EK - Vihreä kasvu